

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 8. junija 1887.

O b s e g: Vzorni načrt konjskega hleva. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Državni proračun avstrijski za leto 1887. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Govor gospoda poslanca Kluna v državnem zboru 10. t. m. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Vzorni načrt konjskega hleva.

Spisal dr. J. Lechner, profesor na c. kr. živinozdravniškem zavodu na Dunaji.

Ako ravno zdravje in uspevanje konja ni toliko zavisno od dobrega hleva, kakor pri govedi in drugih domačih živalih, vendar je primerno urejen hlev za konja ravno tako važen, kakor za druge domače živali. Pretvarjanje snovi, ki je pri konjih navadno hitro, more se le tedaj pravilno vršiti, ako konj dobiva krmo v snažnih, svetlih in zračnih hlevih. Nasprotno pa more konj v slabem hlevu le počasi nadomestiti moč, katero je porabil z delom, ker ga v tem ovira slabo dihanje in prebavljanje.

Sploh je znano, da konji v slabih hlevih slabo uspevajo in da spehani in utrujeni konji v slabih hlevih večkrat in huje obolijo, kakor v dobrih. Dokazali so tudi, da se v slabih hlevih kažejo posebne bolezni, katere so zelo nalezljive.

Te kratke opombe veljajo najbolj o konjih za delo. Še veliko bolj pa škodujejo slabi hlevi plemenskim konjem in žrebetom. Pri najumnejši reji morajo biti breje kobile in žrebeta včas po več dni in celo po več tednov nepretrgano v hlevu. Slab hlev pa posebno škodljivo vpliva na breje kobile, ki so kaj občutljive. Kobilina bolezen seveda ovira, da se ne more razvijati žrebe v njenem životi. Dobri konjski hlevi so torej jako važni za okraje, ki se pečajo s konjsko rejo.

Razlika v gospodarjenju, nadalje razlika podnebnih, krajnih, materialnih in drugih razmer dela, da ni mogoče kar naravnost določiti, kako je zidati konjski hlev.

Glavna pravila, katerih se je držati pri zidanju konjskih hlevov, so pa sploh taka, kakor so popisana pri vzornem načrtu govejega hleva.

Lega konjskega hleva.

Tudi konjski hlev naj bode zidan na vzvišenem kraju, kjer je zračno, a vendar ne vetrno. Zidanje ob bregu je zavreči, ker nagaja nadanja voda, dež in moča sploh. Ravno tako tudi ni ugodna bližina kake stoječe ali počasi tekoče vode zaradi slabega izpuhtevanja in zaradi menjave površja nadanje vode.

Hlev bodi tudi prav obrnen proti solncu, t. j. glavna stran bodi od vetra proč obrnena, pa tudi ne tako, da bi po ves dan solnce vanjo pripekalo. Konjski hlev mora biti po leti hladen; v hladnem hlevu tudi muh ni toliko niti niso tako sitne.

Najboljša lega za konjski hlev kakor za hleve sploh je vzhodna in severno-vzhodna, t. j. ako ima hlev le na eni strani vrata in okna. Ako ima hlev na dveh nasprotnih straneh okna in vrata, potem je najboljša lega za eno stran severno-vzhodna, za drugo stran pa južno-zahodna. Določnega pa tudi tukaj ni moči ničesar izreči, ker je uvažati povsod tudi krajevne in podnebne razmere.

Hlev naj ima luknjičave, pa vendar proti neugodnemu vremenu zavarovane stene, ter tla, skozi katera se gnojnica ne preceja, ampak hitro odteka.

Predno zidamo, moramo stavbeni prostor dobro preiskati; zgornja prodorna plast naj nima primešanih razkrojenih in razkrojljivih organskih snovi, zato, da se prepreči razvijanje okužljivih gliv in škodljivih hlapov.

Zaradi odtakanja vode naj bodo hlevska tla 20 do 25 centimetrov nad zunanjimi tlemi. Ako je spodnja plast stavbenega prostora zelo vlažna, treba jo je usušiti s podzemeljskimi jarki. Na vsak način pa je potrebno temeljno zidovje ločiti od zgoranjega s plastjo, ki ne propušča vlažnosti. Na posebno vlažnih mestih je kaj dobro ob temeljnem zidu narediti oddušnike, s katerimi se zidovje suši.

Ako je potrebno usušiti prostor okoli hleva, naredijo naj se podzemeljski jarki kake 3 do 4 metre pod zidom, da ujamejo vodo, predno pride do temelja. Jarki naj se naredijo 30 do 40 centimetrov globoče nego sega temelj. Ako smo prisiljeni nasloniti hlev ob kak breg, potem je dobro zidati pol metra od temelja predal, ki sega pod hlevna tla.

Da se zidovje od zgoraj doli ne premoči, naredi naj se dovolj gosta streha, ki bodi zadosti nagnena in katere kap naj sega 60 do 70 centimetrov proč od zidu. Skrbeti je tudi, da se kapnica primerno odvaja. Ker so slamnate in lesene strehe zaradi ognja prenevarne, škrlaste in kovinske pa predrage, zato je najboljša streha, ki je krita z opeko ali s strešno lepenco (papirjem).

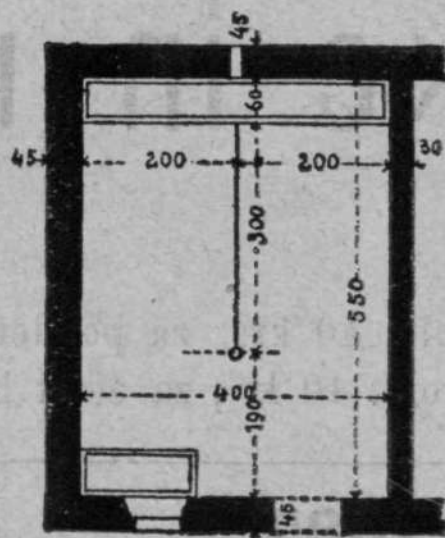
Izjeme zaradi lege konjskega hleva delati je povsod ondot, koder je malo stavbinskega prostora, koder treba postaviti hlev na določeno mesto, ali pa koder je stavbinski prostor zelo drag, kakor po mestih. Ako se mora konjski hlev namestiti pod zemljo, potem se mora zidovje proti mokroti zavarovati, tla naj bodo posebno neprodorna, in za zračenje je treba dobro skrbeti.

Kakor smo uže prej omenili, zidan naj bode konjski hlev z luknjičavim gradivom, in da je prezračevanje še izdatnejše, dobro je povsod onod, koder je moči, ne ometati sten zunaj hleva. Gledati je tudi na vodo, ki se za zidanje rabi. Ni vsaka voda dobra za mavto. Nekatere vode imajo v sebi raznih rudninskih snovi, katere delajo zid vedno vlažen ter ob stenah plesnobo in soli, ki razjedajo zidovje.

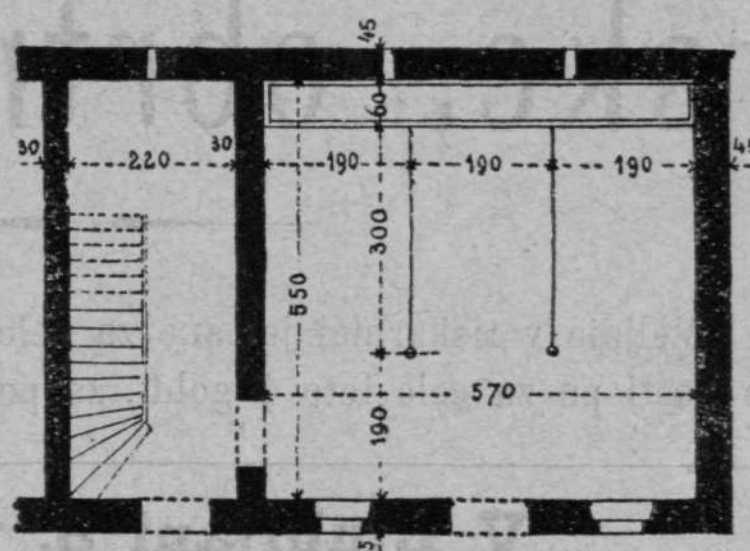
Prostorninske razmere v konjskem hlevu.

Velikost hleva je zavisna od števila konj, ki pridejo vanj in se da zračniti iz velikosti posameznih staj. Široka bodi ena staja 1.8 m , t. j. ako so staje predeljene s premičnimi drogi ali stenami, 2 m pa, ako so predeljene s trdno stoječimi stenami. Dolga naj bode staja 3 do 3.1 m in jasli široke 0.6 m . Hodnik v hlevu, v ka-

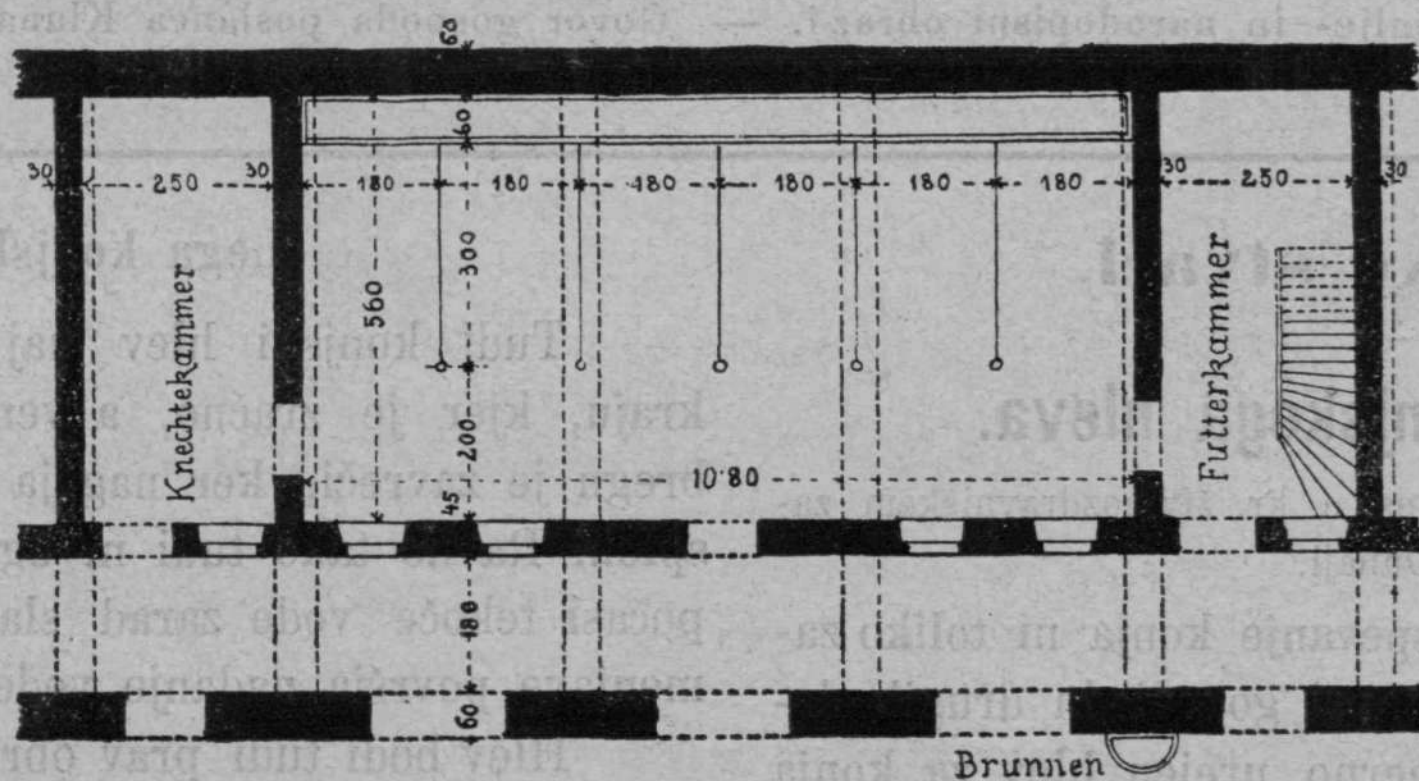
terem stoji le po ena vrsta konj, naj bode 2 m širok, če sta pa po dve vrsti konj, pa najmanj 2.8 m . V temeljnih načrtih konjskim hlevom (glej podobe I., II. in III.) so mere povsod napisane, in sicer za premično predeljene staje.

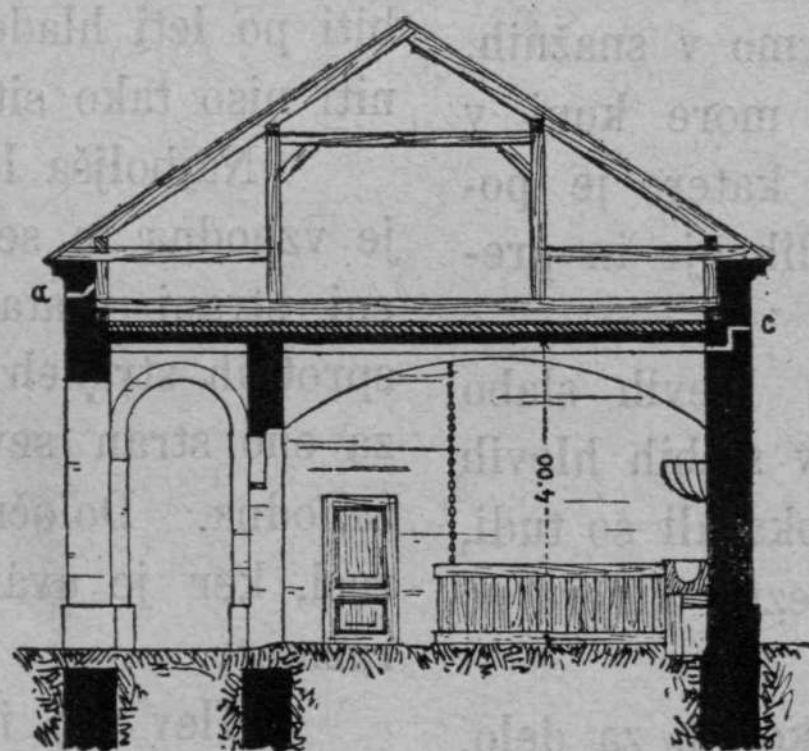
Podoba I.

Podoba II.

Podoba III.

Podoba IV.

Opažen prostor za breje kobile bodi 10 do 15 m^2 velik, t. j. 3.5 do 4 m dolg ter 3 do 3.5 m širok. Za žrebeta zadostuje opaženega prostora 8 do 10 m^2 , če pa je več žrebet skupaj, računi se na eno po 5 m^2 .

Hlev bodi povprečno 3.8 m visok, sicer se pa mora visokost ravnati po velikosti in po potrebi kubični meri vsega hleva. Za enega konja treba je 40 m^3 . Iz tega prihaja 3.8 m višočine hlevu za dva ali 3 konje (glej podobi I. in II.) in 4 m višočine hlevu za 6 konj (glej podobi III. in V.).

Zaradi višočine je še omeniti, da mora biti v pravem razmerju s številom konj. Hlevom za 2 do 10 konj zadostujejo 3 m , za več konj treba je 3.5 do 4.5 m , če je v hlevu nad 30 konj, mora pa biti višočine hlevu 5 m .

Konjskim hlevom prizidati je potrebno še stranske prostore, kakor: Čumnate za hlapce, shrambe za krmo in za konjsko opravo, hleve za bolne konje i. t. d.

Prostor za gnojišče naj znaša četrtno prostora vsega hleva ter naj bode narejen tam, kjer je kidanje gnoja olajšano in gnojišče ne dela ovir. Nikdar naj pa ne bo gnojišče pod hlevom, zlasti ne pred vrati in okni, da izhlapljeni plini ne morejo v hlev.

Posebna važnost naj se poklada pri zidanji konjskih hlevov na shrambe za krmo, katere se naredijo nad hlevom. Prostora v teh shrambah računi se za vsakega konja po 25 do 30 m^3 . Da se več prostora dobode, povikšajo se hlevske stene. Shrambe za krmo morajo biti prezračene; v ta namen narediti je oddušnike (glej a v podobah V. in VI.).

V prostor, kjer se pripravlja krma, naj bode vhod naravnost z dvorišča. Ta prostor naj bode v zvezi z zgo-

renjemi shrambami za krmo po oboju (trahtarji), skozi katerega se krma doli meče. Ti oboji, kakor tudi stopnice v gorenje prostore, ne smejo nikdar biti v hlevu samem, drugače uhajajo slabi hlapovi v gorenje prostore nad slamo, seno i. t. d. Oboji za metanje krme in stopnice se morajo dati ob ognju varno zapreti.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 41. Kje dobim na prodaj pravilno narejene lesene panje? (M. S. na Klancih pri Vranskem.)

Odgovor: Dobre panje, pravilno narejene, doboste pri g. M. Ambrožiču v Mojstrani pri Dovjem, ali pa pri g. F. Modicu na Jesenicah.

Vprašanje 42. Koliko časa naj žebe pri kobili sesa? (A. G. v H. pri V.)

Odgovor: Žebe mora najmanj 15 tednov sesati. Ako žebe prej odstavite, bode mu škodovalo, ker ni še sposobno drugo krmo prebavljati. Če razmere silijo žebe prej odstaviti, mora pa tudi dobiti nadomestila za mleko zadosti.

Vprašanje 43. Kje je dobiti jajce od kokošjih plemen: „Houdan“ in „Cochinchina“ in po čem? Kdo prodaja knjigo „Umno ribarstvo“? (Mat. R. v Dobruški vasi.)

Odgovor: Obe ti dve kokošji plemeni redi Amalija Doležal v grajščini Poděbrad na Češkem. Po čem jajca prodaja, nam ni znano. A. vitez plem. Bosizio prodaja jajca od „Houdan“ kokoši po 20 krajc. Franc Schimek v Kolinu na Češkem računi za ravno tako jajce 15 kr. Kaderschafka v Schlackenwerthu na Češkem prodaja jajca od „Cochinchina“ kokoši po 30 kr. Kokošja jajca raznih plemen prodaja tudi E. Schnekenburger na Dunaji, V. Hartmannngasse 1, kateri Vam na zahtevanje dpošlje cenilnik svoj.

Knjigo „Umno ribarstvo“ prodajata Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani, sicer Vam jo pa priskrbi vsaka knjigotržnica.

Vprašanje 44. Kje so naprodaj iz gline žgane jasli za goveje hleve? (F. B. v R.)

Odgovor: Take jasli prodajata Lederer & Nessényi na Dunaji, I. Operngasse 14.

Gospodarske novice.

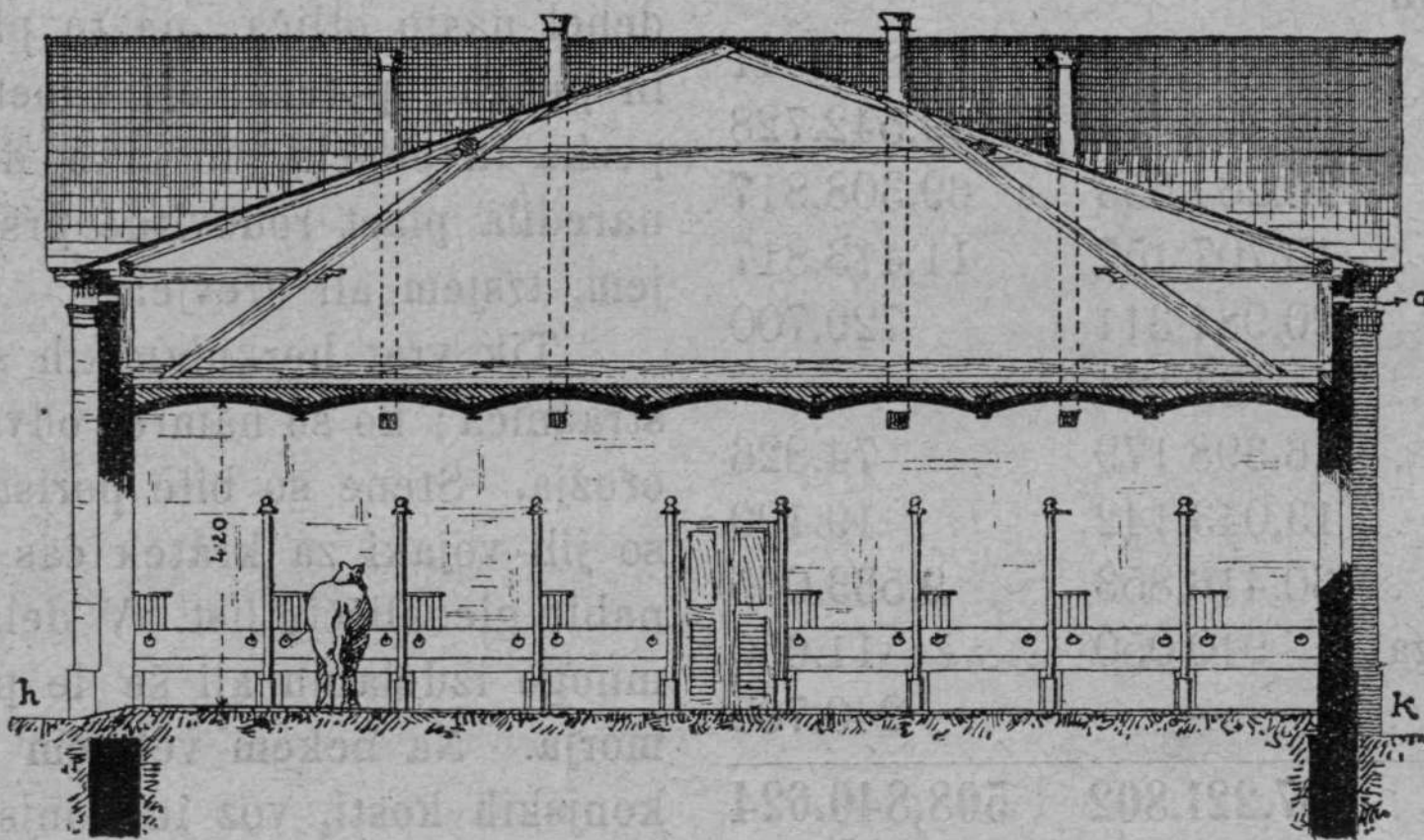
* Slušatelji kr. gozdarske šole v Križevcih na Hrvaškem so pod vodstvom profesorja Hlave naredili te dni poučno ekskurzijo preko Koroškega čez Gorenjsko na Kras. Po naredbi c. kr. kmetijskega ministerstva razkazaval je na Kranjskem vse gozdarske zanimivosti gospod deželni gozdarski nadzornik W. Goll. V Beli peči ogledali so si slušatelji državne gozde, kjer jih je prijazno sprejel zastopnik domenskega ravnateljstva iz Gorice. V Bohinju ogledali so si naprave kranjske obrtne družbe, zlasti prepeljavanje

lesa na dratenih vrveh po Panzovi sistemi. V

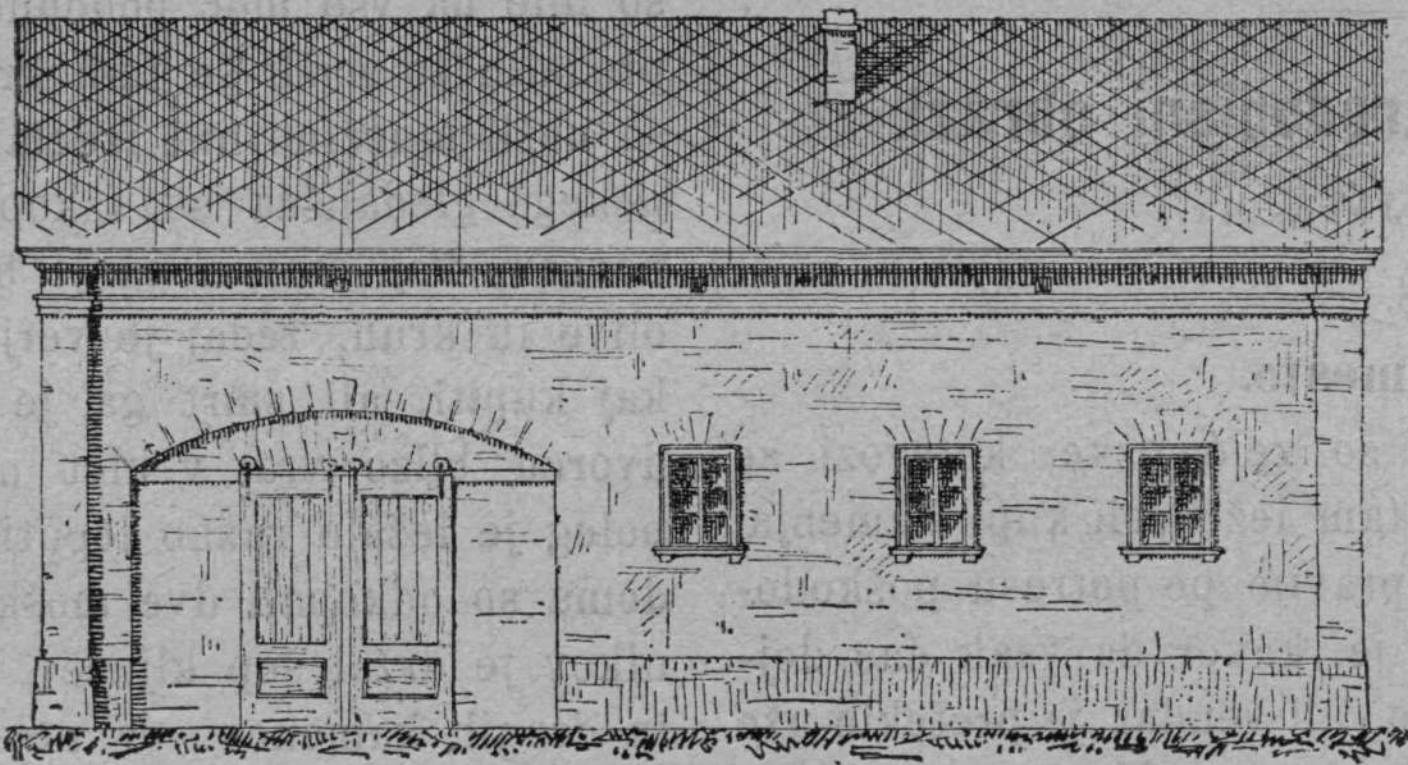
Ljubljani so podrobno pregledali upravo c. kr. osrednje gozdne sejalnice, potem so pa šli na Notranjsko ogledat si gozde kneza Windischgrätza ter posebno za gozdarje zanimivo pogozdovanje Krasa. Vrli križevski slušatelji naredili so povsod najboljši vtis, zato so bili pa tudi povsod preprijazno sprejeti. Pri trudapolnem ogledovanju ni čuda, ako so dotične oblasti, oziroma korporacije, povsod skrbele tudi za potrebno okrepčanje. Ob pohodu ljubljanske gozdne drevesnice se je tudi tako zgodilo, veselo družbo so pa s svojim pohodom počastili gospodje deželni predsednik baron Winkler, deželni glavar in predsednik c. kr. kmetijske družbe Gustav

grof Thurn in deželni kulturni poročevalec c. kr. vladni svetnik Dralka.

* Umrl je 18. maja gospod Josip Maier, grajščak v Ložu pri Vipavi. Pokojnik bil je ravno 40 let ud c. kr. kmetijske družbe, t. j. od 20. maja l. 1847. Naj v miru počiva!

Podoba V.

Podoba VI.